

Diskriminerings
ombudsmannen

Socialdepartementet

Diarienummer: DO 2024/1053
Handling: Yttrande
Handläggare: Annika Jyrwall Åkerberg

Yttrande över betänkandet Ett samordnat vaccinationsarbete – för effektivare hantering av kommande vacciner

Diskrimineringsombudsmannens (DO) yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

Utredningens förslag

16.1 Definition och mål för nationella vaccinationsprogram regleras i lag

DO har utifrån sitt uppdrag inga synpunkter på förslagen om nationella vaccinationsprogram som sådana. DO vill dock lyfta vikten av att det inom ramen för lagstiftningen tas särskild hänsyn till att vaccinationsprogram ska nå ut till svårnådda och utsatta målgrupper. Vidare vill DO understryka att alla människor, oavsett till exempel funktionsförmåga och etnisk tillhörighet, behöver kunna få information om vaccinationer på ett språk och sätt de kan ta till sig. Mot den bakgrunden anser DO att det i lag bör klargöras vilken aktör som ska säkerställa att så sker i fråga om nationella vaccinationsprogram.

Målet med nationella vaccinationsprogram är att förbättra folkhälsan och bidra till en jämlik hälsa genom skydd mot spridning av smittsamma sjukdomar i befolkningen. DO vill därför även särskilt framhålla att nationella vaccinationsprogram ska vara öppna för alla inom målgruppen för vaccinationen, detta oavsett personnummer eller tillitsnivå vad gäller samordningsnummer.

DO har tagit emot en större mängd tips och klagomål som rör upplevelser av diskriminering vid vaccineringen mot covid-19.¹ Bland dessa rör en större andel Region Stockholms beslut att personer över 65 år enbart ska erbjudas Astra Zenecas vaccin. Andra anmälningar handlar om att tidsbokning av covid-19-vaccinering krävde mobilt bank-ID. Det försvårade möjligheterna till vaccinering för äldre och personer med funktionsnedsättning. I sammanhanget vill DO därför även lyfta att det är viktigt att lärdomar från Covid-19 pandemin används, exempelvis vad gäller prioriteringsordningar, så att riskgrupper identifieras, och risken för att personer i övrigt missgynnas av skäl som har samband med någon diskrimineringsgrund minimeras.

16.8 Ett samordnat vaccinationsarbete

DO välkomnar förslaget att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att, i samverkan med berörda myndigheter och aktörer utveckla aktörssamverkan inom vaccinationsområdet. Vi vill dock lyfta farhågan att, även om utredningen förordar en ökad samordning så talar erfarenheten för att hanteringen av vacciner som inte ingår i det nationella programmet, kommer att göras på olika sätt i olika regioner. Det riskerar leda till att tillgänglighet och kostnad för invånaren kommer att skilja sig åt och leda till ojämlika förutsättningar för olika personer beroende på var man är bosatt.

I fall nya vaccin innebär stor budgetpåverkan för regionerna, riskerar det leda till svårigheter för regionerna att klara av att införa regionala vaccinationsprogram som är avgiftsfria. Då blir det endast de invånare som har råd att själva bekosta sin egen vaccination som får del av de hälsofördelar som vaccinationen innebär. Det kan leda till att grupper som generellt sätt har sämre ekonomi, däribland äldre personer, riskerar att missgynnas.

DO befarar därtill en ökad risk för ojämlikhet om ansvaret för all riskgruppsvaccination som inte uppfyller kravet på minskad smittspridning i befolkningen läggs på regionerna. DO anser att dessa aspekter måste beaktas när samarbetsformer utvecklas och lagförslag bereds.

Övrigt

DO noterar avslutningsvis att antalet remissinstanser är ytterst begränsat. Då förslagen även rör grupper som löper förhöjd risk att diskrimineras (personer med funktionsnedsättning och äldre) finner DO det

¹ Den 1 januari 2022 ändrade DO begreppet tips och klagomål till anmälan.

anmärkningsvärt att exempelvis endast en funktionsrättsorganisation, Funktionsrätt Sverige, fått utredningen på remiss.

Beslut i detta ärende har fattats av Cecilia Narby, efter utredning och förslag av utredaren Annika Jyrwall Åkerberg. I den slutliga handläggningen har även sektionschefen Anna Ericsson deltagit.

Cecilia Narby

Chef för utvecklings- och analysenheten